Przystanek historia

https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/nauka-i-technika/78841,Profesor-Rudolf-Spanner-dyrektor-Instytutu-Anatomii-Akademii-Medycznej-w-Gdansku.html

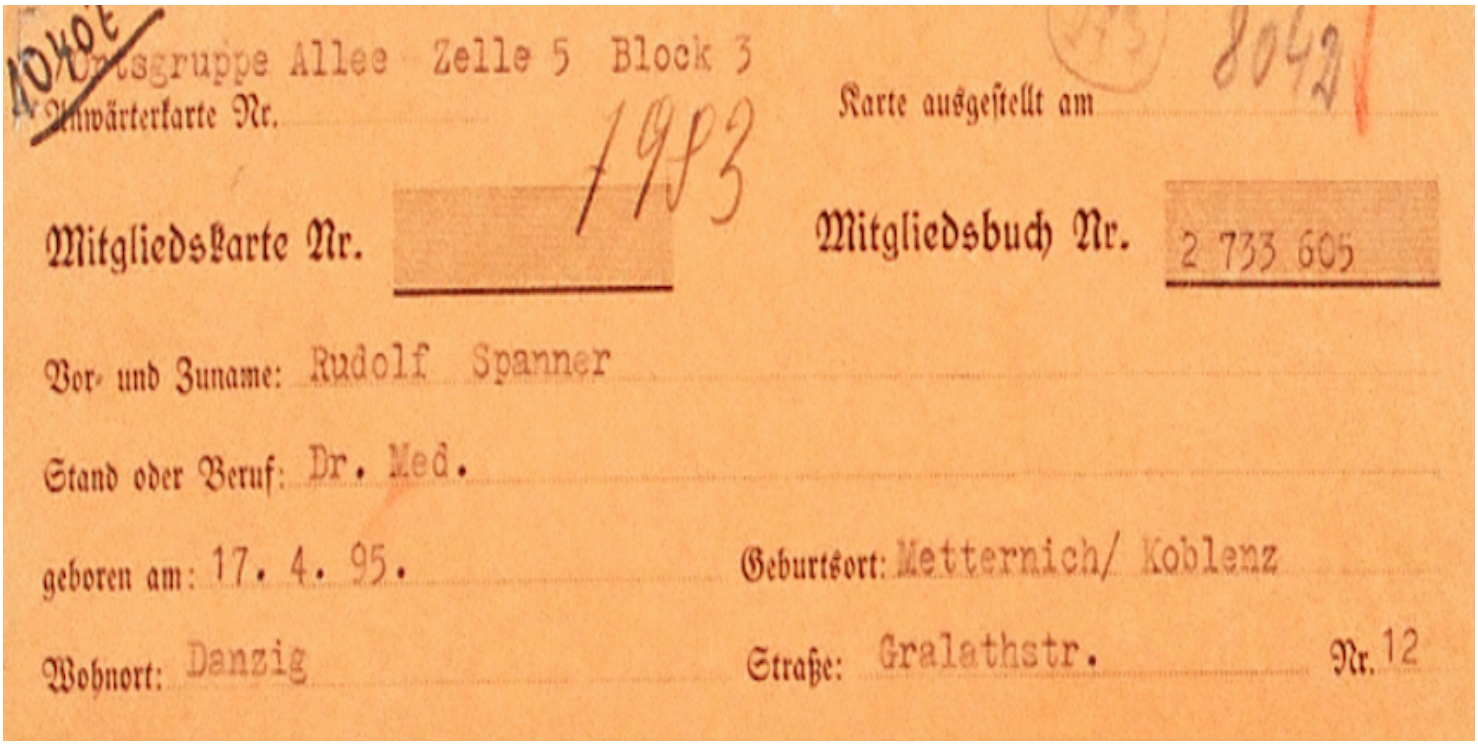
Ortsgruppe Allee Zelle 5 Block 3
Anwärterkarte Nr.
Karte ausgestellt am
Mitgliedskarte Nr.
Mitgliedsbuch Nr. 2 733 605
Vor- und Zuname: Rudolf Spanner
Stand oder Beruf: Dr. Med.
geboren am: 17. 4. 95. Geburtsort: Metternich/ Koblenz
Wohnort: Danzig Straße: Gralathstr. Nr. 12

ARTYKUŁ

Profesor Rudolf Spanner - dyrektor Instytutu Anatomii Akademii Medycznej w Gdańsku w latach 1940-1945

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: MONIKA TOMKIEWICZ 22.04.2020

Czy Rudolfa Spannera można umiejscowić w panteonie wielkich naukowców świata, czy wśród degeneratów, pozbawionych wszelkich ludzkich odczuć? Na

to pytanie starali się odpowiedzieć Monika Tomkiewicz i Piotr Semków w wydana w 2010 r. w Gdyni książce zatytułowanej „Profesor Rudolf Spanner 1895-1960”.

Pozycji tej nie należy traktować jako biografii Rudolfa Marii Spannera, ani też jako próby jednoznacznego potępienia czy wybielenia go, a raczej jako zaproszenie do rzeczowej dyskusji nad przełamywaniem stereotypów i wyjaśnianiem bolesnych i kontrowersyjnych tematów związanych z II wojną światową.

Wybitny naukowiec-anatom

Kariera naukowa Rudolfa Spannera była naprawdę imponująca. Jego zainteresowania naukowe dotyczyły głównie zaawansowanych badań nad „ludzkimi peryferiami układu krążenia” oraz problemami historii rozwoju i badaniami łożyska. Ponadto prowadził nowatorskie prace w zakresie tworzenia zbiorów anatomicznych poprzez iniekcje mas plastycznych do naczyń krwionośnych. W roku 1939 Spanner został nominowany do nagrody Nobla w dziedzinie fizjologii lub medycyny za swą pracę nad fizjologią nerek. Po wybuchu II wojny i aneksji Wolnego Miasta Gdańska do Rzeszy nastąpiła szybka rozbudowa Akademii Medycznej w Gdańsku. 1 stycznia 1940 r. formalnie na czele Instytutu Anatomii Akademii Medycznej w Gdańsku stanął czterdziestopięcioletni profesor medycyny, członek NSDAP Rudolf Maria Spanner.

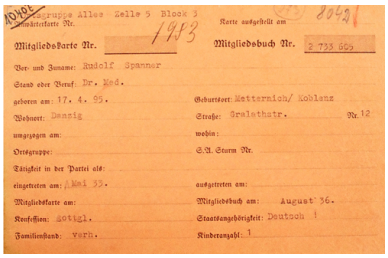
Mitgliedskarte Nr. 1913
Mitgliedsbuch Nr. 2 733 869
Ver- und Zuname: Rudolf Spanner
Stand oder Beruf: Dr. Med.
geboren am: 17. 4. 95.
Geburtsort: Metternich/ Koblenz
Wohnort: Danzig
Straße: Stadthalle. Nr. 12
Ortsgruppe:
eingetreten am: 1. Mai 33.
Mitgliedskarte am:
Mitgliedsbuch am: August 36.
Konfession: gottgl.
Staatsangehörigkeit: Deutsch !
Familienstand: verh.
Kinderzahl: 1

Karta członkowska NSDAP wystawiona na nazwisko Rudolf Spanner (fot. Bundesarchiv Berlin)

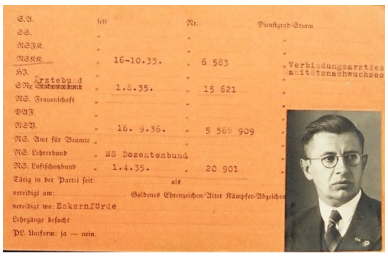

Karta członkowska NSDAP wystawiona na nazwisko Rudolf Spanner (fot. Bundesarchiv Berlin)

Instytut Anatomii Akademii Medycznej w Gdańsku w latach 1940-1945

Po przyjeździe do Gdańska i rozpoczęciu pracy zawodowej profesor Spanner wykorzystując swoje koneksje u przełożonych zawodowych i partyjnych podjął starania w celu znacznej rozbudowy siedziby kierowanego przez siebie Instytutu oraz pozyskania fachowej kadry naukowej z innych ośrodków uniwersyteckich z terenu III Rzeszy.

> Zainteresowania naukowe Rudolfa Spannera dotyczyły głównie badań nad „ludzkimi peryferiami układu krążenia” oraz problemami historii rozwoju i badaniami łożyska. Ponadto prowadził nowatorskie prace w zakresie tworzenia zbiorów anatomicznych poprzez iniekcje mas plastycznych do naczyń krwionośnych. W roku 1939 został on nominowany do nagrody Nobla w dziedzinie fizjologii lub medycyny za swą pracę nad fizjologią nerek.

Dla potrzeb Instytutu otrzymał pomieszczenia zakonu Pallotynów. Nadto wykorzystując przyznane mu środki finansowej znacznie rozbudował pomieszczenia służące do przechowywania zwłok. Materiał badawczy dla prowadzenia praktyki anatomicznej profesor Spanner pozyskiwał z następujących ośrodków: z prokuratur (głównie zwłoki po egzekucjach osób skazanych na karę śmierci przez zgilotynowanie, z więzień w Gdańsku, Królewcu, Elblągu i Poznaniu), z więzień i aresztów, ze szpitali i ośrodków opiekuńczych (głównie zmarłych lub zamordowanych pacjentów z Okręgowego Zakładu Opiekuńczego w Kocborowie), z obozu koncentracyjnego Stutthof (zwłoki więźniów). Spanner wyjechał z Gdańska w związku ze zbliżającym się frontem, w styczniu 1945 r. Podległym pracownikom Instytutu nakazał dalsze prowadzenie badań, w tym zbieranie tłuszczu ze zwłok. Po wyzwoleniu Gdańska na terenie obiektów Akademii Medycznej utworzono sowiecki szpital wojskowy.

Zaskakujące odkrycie

17 kwietnia 1945 r. do Gdańska przybyła pierwsza grupa kilku pracowników Państwowego Zakładu Higieny z Łodzi, która prowadziła oględziny pomieszczeń poniemieckiego Instytutu Anatomii.

Widok wnętrza sal prosektoryjnych w budynku położony od strony Hindenburg Allee 41-42 w Gdańsku, pomieszczenia te istniały do 2005 r. (fot. IPN)

„Fabryczka mydła” przy Instytucie Anatomii w Gdańsku, zdjęcie z 1945 roku – budynek ten istnieje do dnia dzisiejszego (fot. IPN)

W maceratorium odnaleziono poza znacznymi ilościami kości i czaszek ludzkich, naczyniami z płatami odpreparowanej skóry ludzkiej kilka kawałków surowego mydła. Zawartość tego pomieszczenia wydała się członkowi tejże grupy dr Stanisławowi Byczkowskiemu z zawodu farmaceucie na tyle podejrzana, iż o swoich spostrzeżeniach powiadomił polskie władze. Efektem tego było powołanie szeregu komisji i zabezpieczenie obiektów Instytutu przez milicję i żołnierzy. W dniu 13 maja 1945 r. oficjalnych oględzin laboratorium Instytutu Anatomicznego dokonała delegacja Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce, oraz przedstawicieli wojskowych władz sowieckich II Frontu Białoruskiego.

> Materiał badawczy Spanner pozyskiwał z następujących ośrodków: z prokuratur (głównie zwłoki po egzekucjach osób skazanych na karę śmierci przez zgilotynowanie), z więzień i aresztów, ze szpitali i ośrodków opiekuńczych (głównie zmarłych lub zamordowanych pacjentów z Okręgowego Zakładu Opiekuńczego w Kocborowie), z obozu koncentracyjnego Stutthof (zwłoki więźniów).

W dniach 16 i 17 maja 1945 r. oględzin budynków Instytutu Anatomii dokonała wojskowa sowiecka komisja śledcza oraz wybrani przedstawiciele śledczych władz polskich. Ujawniono wówczas znaczne ilości zwłok ludzkich, fragmentów zwłok i kości, oraz fragmentów skóry. W pomieszczeniach Instytutu znajdowało się 148 zwłok ludzkich w tym 18 zwłok kobiet i 4 zwłoki dzieci, oraz jedne zwłoki małpy. Zabezpieczono również wówczas w pomieszczeniach Instytutu próbki substancji określanych jako mydło oraz jego półfabrykaty. Próbki poddano specjalistycznym badaniom chemicznym przeprowadzonym przez pracowników naukowych UJ w

Krakowie. W wyniku tych badań ustalono iż substancje te faktycznie stanowiły mydło, przy czym jedna z tych substancji była mydłem surowym w początkowym etapie produkcji, a druga stanowiła mydło gotowe, z nadanymi cechami użytkowymi mydła, gotowe do użycia.

Proces przed Międzynarodowym Trybunałem Wojskowym

W dniu 19 lutego 1946 roku w trakcie procesu przed Międzynarodowym Trybunałem Wojskowym w Norymberdze sowiecki prokurator SMIRNOV przedstawił dowody dotyczące produkcji mydła z tłuszczu ludzkiego w Instytucie Anatomicznym Akademii Medycznej w Gdańsku, jako dowody oznaczone symbolami CCCP 393. Wśród tych dowodów przedstawiono między innymi gotowe i na wpół gotowe mydło. W 1947 r. Prokuratura przy Sądzie Krajowym w Hamburgu wszczęła postępowanie sprawdzające w sprawie profesora Rudolfa Spannera. Został on aresztowany pod zarzutem podejrzenia o popełnienie zbrodni przeciwko ludzkości.

„Bohater" książki Z. Nałkowskiej „Medaliony"

Profesor Spanner przetrwał w świadomości społecznej, głównie za sprawą opowiadania „Profesor Spanner" zamieszczonego w zbiorze Zofii Nałkowskiej „Medaliony", z jednej strony jako kierownik Instytutu, w którym produkowało się mydło z ludzkiego tłuszczu, z drugiej zaś strony jako współautor atlasu anatomicznego Spalteholz-Spanner, który służy anatomom całego świata po dzień dzisiejszy.

Profesora Rudolfa Spannera z perspektywy czasu trudno jednoznacznie ocenić w kategoriach skrajnych. Był człowiekiem, którego dotychczasowe osiągnięcia z dziedziny medycyny zostały przesłonięte przez wydarzenia z lat 1940-1945.

COFNIJ SIĘ